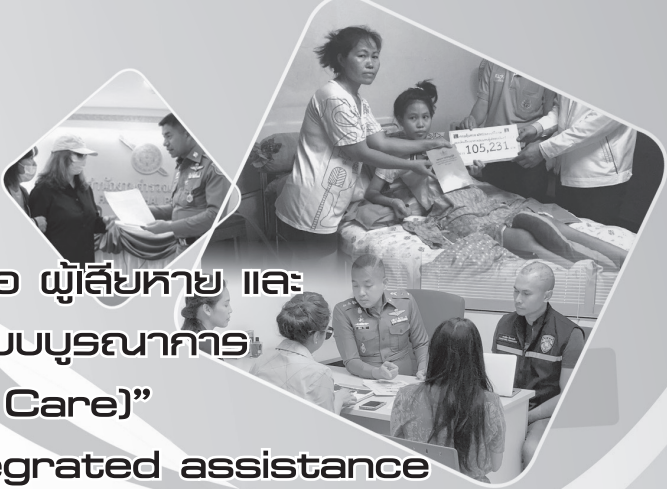

แนวทางการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และ ผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ “ยุติธรรมใส่ใจ (Justice Care)” Guideline for the integrated assistance of victims, the affected and those who suffered unfaired treatment: “Justice Care”

ไพโรจน์ ตินชาตอารักษ์*

Phairoj Tinnachart-Arak

บุษรินทร์ หลวงประสาร**

Bussarin Luangprasan

■ บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยรวบรวมแนวทางการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมตามมาตรฐานสากล (Victimscheme) ซึ่งการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม อาจได้รับการขัดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐและการให้ความช่วยเหลือเหยื่อด้านอื่น ๆ ภายใต้งานคดี ยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care) โดยกระทรวงยุติธรรม มอบหมายให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัด 81 แห่ง เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการช่วยเหลือดังกล่าวในระดับพื้นที่ตามแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นแบบแผน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งกำหนดให้แจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแบบบูรณาการภายใน 24 ชั่วโมง ทั้งในส่วนของการ

* ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมจังหวัด สำนักงานกิจการยุติธรรม
Director, Section of Policy and Strategy for Community justice and Provincial justice

** นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ ส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมจังหวัด สำนักงานกิจการยุติธรรม
Plan and Policy Analyst, Professional Level

Received: July 9, 2019 Revised: August 28, 2019 Accepted: August 28, 2019

การให้การช่วยเหลือของกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องร่วมลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนแบบบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมความเสียหาย และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในทุกด้าน โดยที่ประชาชนไม่ต้องร้องขอ

คำสำคัญ : ยุติธรรมใส่ใจ

■ Abstract

This article aims to present operational guidelines of the officers who are responsible for helping the sufferers and crime victims on the basis of the same standard. The study was conducted by collecting assistance guidelines based on Victim Scheme. Providing assistance to the sufferers and crime victims as well as fair treatment may get compensation for the losses by the wrongdoers. Receiving compensation for damages by the government together with offering other assistances to the victims is under the concept of 24-hour Justice Care by Ministry of Justice that assigns 81 Justice Provincial Offices to act as the main department taking responsibility for integrating and giving assistance at the local level according to the guidelines and operation process with the same standard and patterns, which informs the rights to the suffered persons or the crime victims as integration within 24 hours. This

assistance is under the responsibility by Ministry of Justice and other relevant agencies which go into the field so as to provide integrated assistance to people, aiming to cover the damages and the effects that possibly occur in every aspect, regardless of the requests by people.

Keywords : Justice Care

■ ความเป็นมา

ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ 4 ประการ กล่าวคือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and fair Treatment) การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution) การได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation) และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Assistance) (ชนัญญา, 2546) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 2545 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหาย

โดยทางอื่น และเพื่อเป็นการรองรับสิทธิดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ขึ้น ซึ่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรคท้าย บัญญัติว่า “..บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยา หรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ...” จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ยังคงรับรองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากรัฐ

กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดทำแนวทางการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ ภายใต้แนวคิด ยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care) โดยพัฒนามาจากหลักการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมตามมาตรฐานสากล (Victim scheme) ซึ่งการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม อาจได้รับการขัดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐและการให้ความช่วยเหลือเหยื่อด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมมิได้มุ่งเน้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรืออาชญากรรมเท่านั้น แต่ขยายเป้าหมายการให้ความช่วยเหลือครอบคลุมไปถึงผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในกรณีอื่นด้วย จะเห็นได้ว่า เมื่อมีผู้ตกเป็นเหยื่อผู้เสียหาย หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม อาจจะประสบปัญหาหรือมีผลกระทบเกิดขึ้นหลายด้านแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะได้รับความเสียหายและ

ผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นมากกว่าหนึ่งด้าน การขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และประชาชนเองก็ไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่และการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในทุกกระบวนการ อาจส่งผลทำให้ประชาชนเสียสิทธิในการขอรับความช่วยเหลือ ดังนั้น กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ จึงมอบหมายเจ้าหน้าที่เป็นผู้ประสานงานหลัก (Case Manager) ประสานหน่วยงานในพื้นที่ร่วมบูรณาการในการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการภายใต้แนวคิด ยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care) โดยที่ประชาชนไม่ต้องร้องขอ โดยบทความนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาจาก หนังสือ วารสาร เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาจากงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาจากแนวทางการดำเนินงานและผลการปฏิบัติงานตามแนวทางการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ ภายใต้แนวคิด ยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care)

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ

2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

ในปี ค.ศ. 1985 ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) ได้ให้ความหมายของผู้เสียหายจากอาชญากรรมไว้ว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ไม่ว่าจะในด้านการบาดเจ็บทางร่างกายหรือสภาพจิตใจ ความเจ็บปวดทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความสูญเสียทางเศรษฐกิจหรือสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเป็นผลจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำ ซึ่งการละเมิดต่อกฎหมายอาญาหรือกฎหมายที่บัญญัติให้การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบเป็นความผิดทางอาญา อันเป็นกฎหมายของประเทศนั้น ๆ และกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมไว้ 4 ประการ กล่าวคือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and fair Treatment) การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution) การได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation) และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Assistance) (ชัญญา, 2546) รายละเอียดดังนี้

1. การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม (Access to Justice and fair Treatment) ดังนี้

1) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรู้สึกเมตตา เคารพ ถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิเข้าถึงกลไกกระบวนการยุติธรรม และได้รับการเยียวยาตามกฎหมายของประเทศเพื่อบรรเทาความเสียหายที่ได้รับ

2) กลไกของฝ่ายตุลาการ ควรเอื้ออำนวยให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ด้วยความรวดเร็วยุติธรรม ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้

3) กระบวนการยุติธรรมทางฝ่ายตุลาการ ฝ่ายบริหาร ที่จะตอบสนองความต้องการของผู้เสียหายหรืออาชญากรรม ได้แก่

1.1) ควรแจ้งให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมทราบถึงบทบาท และขอบเขต กำหนดเวลา และการดำเนินการในคดี โดยเฉพาะความผิดคดีอาญาที่มีความร้ายแรง ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมควรได้รับทราบข้อมูล

1.2) ให้สิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแสดงทัศนคติเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อสิทธิส่วนบุคคลถูกระทบกระเทือน

1.3) ควรจัดให้มีการช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมตามสมควร โดยผ่านกระบวนการทางกฎหมาย

1.4) จัดมาตรการที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม เพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล ตลอดจนให้ความ

คุ้มครองผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงครอบครัวและพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมด้วย

1.5) การพิจารณาคดี การสั่งการใด ๆ และการพิพากษาคดี ควรหลีกเลี่ยงความล่าช้า เพื่อให้ผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรมได้รับการชดเชยเยียวยาตามกฎหมาย

4) จัดให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ และการมีกลไกความยุติธรรมตามประเพณีปฏิบัติของท้องถิ่น โดยนำมาใช้ตามสมควรเพื่อให้เกิดการชดเชยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

2. การได้รับค่าชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution)

การชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดและทำให้กระทำความผิดได้รับการบรรเทาการลงโทษ รวมทั้งผู้กระทำผิดได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในสิ่งตนก่อต่อผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และสังคม ซึ่งมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอบังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้...” กล่าวคือ เมื่อมีผู้กระทำผิดอาญาเกิดขึ้น อันก่อให้เกิดความเสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อ

เสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือความเสียหายในทรัพย์สินต่อผู้เสียหาย และผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิด สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาต่อศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดีได้ ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ภาคีเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อให้เป็นการฟื้นฟูผู้กระทำผิดก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี

นอกจากนี้ การชดเชยความเสียหายจากผู้กระทำผิดมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง โดยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นการอำนวยความยุติธรรมที่มีการคำนึงถึงเหยื่อหรือผู้เสียหาย และมีการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้และร่วมกันแก้ไขเยียวยาผู้เสียหาย หรือเหยื่อ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ที่ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำที่ทำให้ทุกฝ่ายได้รับผลร้ายซึ่งรวมทั้ง ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมผู้กระทำผิดและชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น การแก้ไขฟื้นฟู และนำทุกฝ่ายกลับเข้าสู่สังคมและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสมานฉันท์ (จุฑารัตน์, 2548)

3. การได้รับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ (Compensation)

การที่รัฐให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาถือว่าเป็นมาตรการเยียวยาที่สำคัญยิ่ง ซึ่งภายหลังจากการที่ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม โดยทั่วไปการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ถึงแม้ว่ารัฐจะยังไม่สามารถ

จับกุมผู้กระทำผิดได้ หรือต้องลงโทษผู้กระทำผิดให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแต่อย่างใด

เหตุที่รัฐเยียวหาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม มีเหตุผล 2 ประการ ดังนี้

1. รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงต้องควรรับผิดชอบในการชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมเพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองพลเมืองของตนเองให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้นได้

2. เป็นการขยายบริการ ทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยแนวคิดที่ว่ารัฐสมควรที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ตกเป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ประกอบกับเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องพิทักษ์คุ้มครองพลเมืองของตน ให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมาย อันเป็นมูลฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ปกครองและควรมีส่วนรับผิดชอบในกรณีไม่สามารถให้ความคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของประชาชนได้ตามสมควร (ประธาน, 2550)

4. การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม (Assistance)

การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ตามปณิญาสาทุกว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวย

ความยุติธรรมแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องดังนี้

1) ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมพึงได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นทั้งในด้านวัตถุ การบำบัดรักษาทางการแพทย์ ตลอดจนความช่วยเหลือในด้านจิตวิทยาและสังคม ทั้งจากรัฐบาล อาสาสมัคร ชุมชนท้องถิ่น

2) ผู้เสียหายพึงได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับหนทางที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพและสังคม ตลอดจนบริการความช่วยเหลืออื่น ๆ และผู้เสียหายควรได้รับความสะดวกในการเข้าถึงบริการดังกล่าว

3) ตำรวจและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานบริการด้านสังคมหรือสุขภาพ และสังคม ตลอดจนบริการความช่วยเหลืออื่น ๆ และผู้เสียหายควรได้รับความสะดวกในการเข้าถึงบริการดังกล่าว

4) ในการจัดการบริการและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายนั้น พึงให้ความใส่ใจแก่ผู้เสียหายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษที่สืบเนื่องมาจากสภาพของการบาดเจ็บ

ดังนั้น เพื่อให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ได้ทันทั่วถึง จึงควรมีเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเครือข่ายภาคประชาชน ในการให้คำแนะนำหรือช่วยประสานงานในการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเกิดเหยื่ออาชญากรรม (Theories of Victimization)

โดย ชาฟเฟอร์ (Schafer) ได้กำหนดประเภทของเหยื่ออาชญากรรม โดยเน้นความรับผิดชอบในการเกิดอาชญากรรมของเหยื่อเป็นหลัก (อัณณพ, 2555) ดังนี้

1)เหยื่ออาชญากรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม (Unrelated Victims) ซึ่งเป็นคนโดยทั่วไปที่ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชญากร

2)เหยื่อที่ท้าทายให้เกิดอาชญากรรม (Provocative Victims) เกิดจากการที่เหยื่อได้กระทำการสิ่งต่ออาชญากร ซึ่งมีผลให้อาชญากรไม่พอใจ

3)เหยื่อที่จุดชนวนให้เกิดอาชญากรรม (Precipitative Victims)

4)เหยื่อที่อ่อนแอทางชีวภาพ (Biologically Weak Victims) เหยื่อที่มีความอ่อนแอทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นการง่ายต่ออาชญากรที่จะเข้ามาทำร้าย เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เป็นต้น

5)เหยื่อที่มีความอ่อนแอทางสังคม (Socially Weak Victims) เช่น พวกชนกลุ่มน้อย พวกอพยพลี้ภัย เป็นต้น

6)เหยื่อตนเอง (Self-Victimizing Victims) เป็นทั้งเหยื่อและอาชญากรในเวลาเดียวกัน เช่น นักการพนัน ผู้กระทำความผิดยาเสพติด เป็นต้น

7)เหยื่อการเมือง (Political Victims)

แนวทางการดำเนินงานทางการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ

กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำแนวทางการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแบบบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยรวบรวมแนวทางการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ ใน 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การได้รับการชดเชยความเสียหาย

โดยผู้กระทำความผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และการให้ความช่วยเหลือเหยื่อด้านอื่น ๆ และได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแบบบูรณาการโดยมุ่งเน้นผู้เสียหายหรือเหยื่อที่เป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคม ให้ได้รับความช่วยเหลือด้วยความรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมง อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้น จึงให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการช่วยเหลือเหยื่อดังกล่าว ทั้งนี้ ให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกแห่งดำเนินการตามแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติที่เป็นแบบแผน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

1. ให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดติดตามและรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์จากสายด่วน สื่อ การส่งต่อข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ การแจ้งข่าวจากศูนย์ดำรงธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หรือผู้เสียหาย

2. ประมวลผลข้อเท็จจริงเพื่อวางแผนในการให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและรายงานผลต่อผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมผ่านช่องทาง Line : PJIA-IR โดยด่วน และรับข้อเสนอแนะในเบื้องต้นจากผู้บริหาร พร้อมทั้งรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดทราบในเบื้องต้น

3. มอบหมายผู้ประสานงานหลัก (Case Manager) เพื่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และบูรณาการการให้ความช่วยเหลือตามกรอบกฎหมาย

4. ให้ผู้ประสานงานหลักแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแบบบูรณาการ

ภายใน 24 ชั่วโมง ทั้งในส่วนของการให้การช่วยเหลือของกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.1 ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เช่น การมีที่ปรึกษากฎหมาย การร้องทุกข์กล่าวโทษ สิทธิตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา การจัดหาลำม การจัดให้มีทนายความตาม 134/1 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.2 ให้คำปรึกษาด้านจิตใจแก่ผู้เสียหาย ครอบครัว และผู้ได้รับผลกระทบ โดยอาจประสานนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ของกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่ หรือประสานหน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.3 ประสานการให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ เช่น สิทธิประโยชน์ของเด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือ

5. ให้ผู้ประสานงานหลักดำเนินการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามข้อ 4 ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการช่วยเหลือเหยื่อแบบบูรณาการ และประมวลผลรายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ

6. ให้ยุติธรรมจังหวัดแจ้งผลการดำเนินงานต่อส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมจังหวัด (สชจ.) สำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) และรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการแถลงผลการให้ความช่วยเหลือ

ต่อสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

7. ให้ยุติธรรมจังหวัดติดตามผลการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และหากมีข้อขัดข้องในการให้ความช่วยเหลือ ให้ดำเนินการตามกรอบอำนาจหน้าที่ข้างต้น และสรุปรายงานข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมและผู้ว่าราชการจังหวัด

8. ให้ยุติธรรมจังหวัดเก็บสถิติผลการให้ความช่วยเหลือข้างต้น รายงานไปยังส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมจังหวัด (สชจ.) สำนักงานกิจการยุติธรรม (สกธ.) ทุกวันที่ 5 ของเดือนถัดไป และเสนอคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) ด้วย

9. ในกรณีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับความเสียหายหรือผลกระทบเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการตามข้อสั่งการนี้

10. ในกรณีผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับความเสียหายหรือผลกระทบเกิดขึ้นข้ามจังหวัด ให้ยุติธรรมจังหวัดที่เกี่ยวข้องหารือร่วมกันเพื่อกำหนดผู้ประสานงานหลัก (Case Manager) ให้มีอำนาจดำเนินการตามข้อสั่งการนี้

ทั้งนี้แนวทางดังกล่าว สำนักงานกิจการยุติธรรม โดยส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมจังหวัดได้มีหนังสือด่วนที่สุดที่ ยธ 0910/5719 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 แจ้งไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกแห่งดำเนินการ

ภาพการดำเนินงาน ตามแนวทาง “Justice Care”

ให้คำปรึกษาแนะนำ

เกี่ยวกับการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรม เช่น การมีที่ปรึกษากฎหมาย การร้องทุกข์ กล่าวโทษ สิทธิตามกฎหมายว่าด้วย กองทุนยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา การจัดหาลำม การจัดทำหมายความตาม 134/1 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ให้คำปรึกษา

ด้านจิตใจแก่ผู้เสียหาย ครอบครัว และ ผู้ได้รับผลกระทบ โดยอาจประสาน นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ของ กระทรวงยุติธรรมในพื้นที่ หรือประสาน หน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง

ประสานการให้ความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ

เช่น สิทธิประโยชน์ของเด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงต่างๆ ไปยังหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือ

สถิติการค้าดำเนินงาในให้ควมช่วยเหลือประชาชน ตามแนวทาง “Justice Gate”

๖ สรุปลักษณะการให้ความช่วยเหลือประชาชน(5 เดือน) ระหว่างวันที่ 5 พ.ย. 61 - 31 มี.ค 62

[illegible]

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		จังหวัด		เรื่อง		ผลการดำเนินงาน	

รายได้เฉลี่ย

อาชีพ	ผลการทำงาน			
	วันที่ 1	วันที่ 2	วันที่ 3	วันที่ 4
ตำรวจ	15	2	6	2
ครู	20	5	8	8
พนักงาน	2	2	2	1
ไม่	10	5	4	1
รวม	4	1	1	1
รวม	17	4	6	1
รวม	7	3	5	1

วันที่ 1 วันที่ 2 วันที่ 3 วันที่ 4

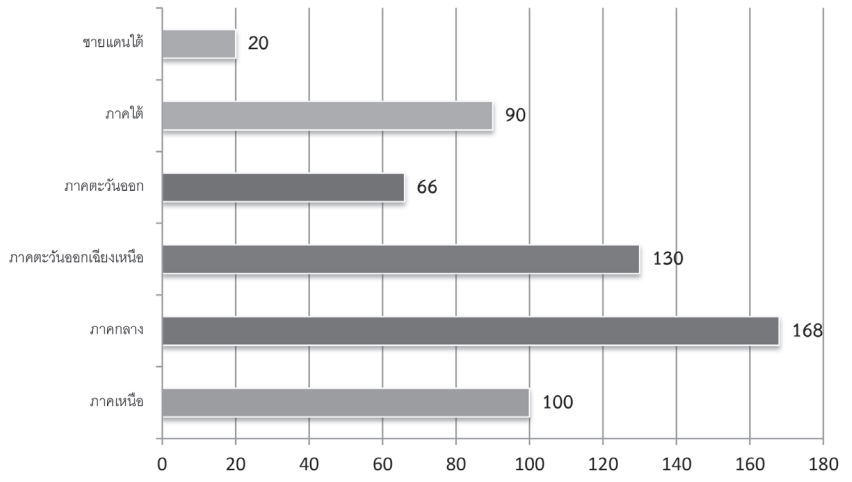
ตำรวจ ครู พนักงาน ไม่

[illegible]

ภาพสรุปผลการให้ความช่วยเหลือประชาชน (5 เดือน) ระหว่างวันที่ 5 พ.ย. 61 – 31 มี.ค. 62 (จัดเก็บข้อมูล ส่วนนโยบายและยุทธศาสตร์ยุติธรรมและยุติธรรมจังหวัด)

จากภาพสรุปผลการให้ความช่วยเหลือ
ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน
2561 ถึง 31 มีนาคม 2562 จากสำนักงาน

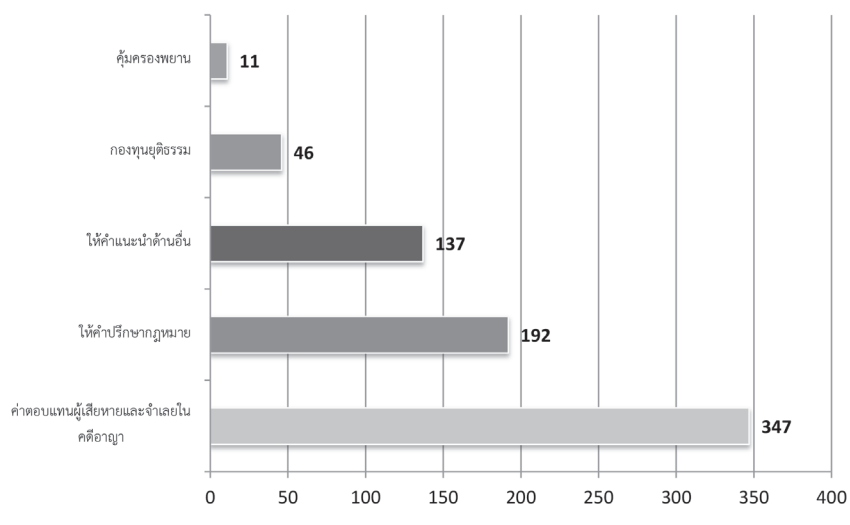
ยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ดำเนินการช่วยเหลือ
ประชาชนจำนวน 574 เรื่อง แยกสถิติเป็นรายภาค
ปรากฏตามแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ผลการให้ความช่วยเหลือแยกสถิติรายภาค

ส่วนผลการให้ความช่วยเหลือแบ่งตาม
ประเภทงานบริการ จำนวน 671 เรื่อง โดยการ
ช่วยเหลือค่าตอบแทนผู้เสียหายและจำเลย

ในคดีอาญามีการดำเนินงานมากที่สุด ปรากฏ
ตามแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ผลการให้ความช่วยเหลือแบ่งตามประเภทงานบริการ

สถิติหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการ ตามแนวทาง “Justice Care”

จากแนวทาง “Justice Care” การลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนจะมีการร่วมบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมความเสียหายและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น จึงต้องประสานหน่วยงานในพื้นที่ร่วมแก้ไขปัญหา โดยประชาชน

ไม่ต้องร้องขอ ซึ่งจากการเก็บสถิติการให้ความช่วยเหลือประชาชน พบว่า ร่วมบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 393 แห่ง จากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

สรุปผลการบูรณาการจำแนกตามสังกัดกระทรวงมากที่สุด 4 อันดับ คือ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ : สถานีตำรวจ 168 แห่ง, สำนักงานพิสูจน์หลักฐานจังหวัด 5 แห่ง, กองบังคับการปราบปรามการค้าย, กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค

กระทรวงมหาดไทย : ศูนย์ดำรงธรรม 21 แห่ง, สำนักงานที่ดิน 3 แห่ง, ที่ทำการปกครอง 10 แห่ง, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง, กองอาสารักษาดินแดนจังหวัด 2 แห่ง, สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด 1 แห่ง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ : สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 29 แห่ง, บ้านพักเด็กและครอบครัว 3 แห่ง

กระทรวงสาธารณสุข : สาธารณสุขจังหวัด 9 แห่ง, โรงพยาบาล 33 แห่ง

กฎหมายที่เกี่ยวข้องการช่วยเหลือผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม

สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐตามกฎหมายไทยนั้น ได้ถูกรองรับและคุ้มครองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 2545 บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับการช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการ

บรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น และเพื่อเป็นการรองรับสิทธิดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ในการที่รัฐจะเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งจะกล่าวถึงเป็นลำดับถัดไป

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40(5) กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับ

การคุ้มครอง และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญาดังกล่าวยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 วรรคท้าย ซึ่งได้มีการบัญญัติการรับรองสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา, 2561)

1. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัตินี้ มีเจตนารมณ์และหลักการในขณะตรากฎหมายว่า กฎหมายฉบับนี้ตราขึ้นโดยอยู่บนหลักความเป็น “กึ่งรัฐสวัสดิการ” ซึ่งรัฐมีหน้าที่ดูแลสวัสดิภาพของผู้เสียหาย มีหลักการเป็นการให้ความช่วยเหลือจากรัฐแก่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนเองมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นและไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งเป็นการจ่ายค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังในการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด (สาขาวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2553)

กล่าวคือ ผู้เสียหายที่มีสิทธิรับค่าตอบแทนตามพระราชบัญญัตินี้ จะต้องเป็นผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ จากการกระทำของบุคคลอื่นในความผิดอาญา โดยที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด และมีการแจ้งความดำเนินคดีผู้กระทำผิดต่อพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ ต้องยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด

2. พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยให้ความช่วยเหลือด้านการเงินในเรื่องการวางเงินค่าธรรมเนียมศาล ค่าจ้างทนายความ ค่าดำเนินคดี และการประกันตัวชั่วคราว ซึ่งการช่วยเหลือดังกล่าวทำให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายจึงได้มีการปรับปรุงรูปแบบการช่วยเหลือเพื่อให้ครอบคลุมตามความต้องการของประชาชนที่เดือดร้อนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การช่วยเหลือเรื่องหลักประกันการปล่อยตัวชั่วคราว ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ค่าใช้จ่ายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรม และค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา

ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้กล่าวถึงการช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณี ดังนี้

(1) เป็นผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

(2) เป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด

(3) เป็นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน

(4) การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

3. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ และเนื่องจากปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดีเป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นพยานในคดีอาญา หากเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพของพยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีสัมพันธไมตรีกับพยาน เพราะมีการกระทำความผิดอาญาโดยเจตนา เนื่องจากการที่พยานจะมาหรือได้มาเป็นพยาน สามารถใช้สิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ได้

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535

เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตเพราะเหตุประสบภัยจากรถโดยให้ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างทันท่วงที กรณีบาดเจ็บหรือช่วยเป็นค่าปลงศพกรณีเสียชีวิต และเป็นหลักประกันให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลว่าจะได้รับค่ารักษาพยาบาลในการรักษาพยาบาลผู้ประสบภัยจากรถ ซึ่งเป็นสวัสดิสงเคราะห์ที่รัฐมอบให้แก่ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายเพราะเหตุประสบภัยจากรถ ทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้การประกันภัยเข้ามามีส่วนร่วมในการบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบภัยและครอบครัว

ในส่วนของความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ประสบภัยจะได้รับความคุ้มครองในความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บ และเป็นค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด บริษัทจะชดเชยให้แก่ผู้ประสบภัย/ทายาทโดยธรรมของผู้ประสบภัย ภายใน 7 วัน นับแต่บริษัทได้รับคำร้องขอค่าเสียหายดังกล่าว เรียกว่า “ค่าเสียหายเบื้องต้น” (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2562)

5. พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่น โดยจัดตั้งกองทุนประกันสังคมขึ้นเพื่อให้การสงเคราะห์แก่ลูกจ้างและบุคคลอื่นซึ่งประสบอันตราย เจ็บป่วยทุพพลภาพหรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน รวมทั้งกรณีคลอดบุตร กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพและกรณีว่างงาน กล่าวคือเป็นประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน

6. พระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

การประกาศพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้มีกองทุนเงินทดแทนซึ่งมีที่มาของเงินจากเงินสมทบของนายจ้างฝ่ายเดียว กองทุนนี้จะให้การดูแลในกรณีที่ถูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน โดยมีกองทุนเงินทดแทนทำหน้าที่จ่ายเงิน เพื่อเป็นเงินทดแทนให้แก่ลูกจ้าง ประกอบด้วย ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานค่าทำศพ และค่าทดแทนรายเดือน ใน 4 กรณี ได้แก่ กรณีไม่สามารถทำงานได้ กรณีสูญเสียอวัยวะ กรณีทุพพลภาพและกรณีเสียชีวิตหรือสูญหาย โดยกองทุนเงินทดแทนจะมีการกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายในแต่ละเรื่องไว้ในส่วนของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 นั้นมีเงื่อนไขให้ลูกจ้างเป็นผู้ประกันตน และให้นายจ้าง ลูกจ้าง รวมทั้งรัฐบาลจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน ซึ่งผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีเสียชีวิต อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน กรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน (วิชัย, 2561)

7. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

ตามพระราชบัญญัตินี้จะช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ มาตรา 33 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อย่างเหมาะสมในเรื่องอาหาร ที่พัก การรักษาพยาบาล การบำบัดฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจ การให้การศึกษา การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย การส่งกลับ

ไปยังประเทศเดิมหรือภูมิลำเนาของผู้นั้น การดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยมีแหล่งงบประมาณ คือ “กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์” โดยตรง

นอกจากนี้ ตามมาตรา 34 เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบในโอกาสแรกถึงสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งตามมาตรา 35 ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งพนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างคดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ (สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553)

8. พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเชื่อมโยงสัมพันธ์กับต่างประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งมีสถานการณ์ความไม่สงบในบางพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบ

ต่อความสงบสุขของประชาชนและการพัฒนาของประเทศ โดยให้มีหน่วยปฏิบัติงานหลักที่สามารถดำเนินการบูรณาการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ มีการกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ตามมาตรา 9 (7) ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามระเบียบที่ กพต. กำหนด ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิประโยชน์จากผู้นั้นได้รับจากกฎหมายอื่น

9. ระเบียบกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยการจ่ายเงินอุดหนุน เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคม กรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2547

ตามระเบียบนี้ได้ให้ความหมาย ผู้ประสบปัญหาทางสังคมกรณีฉุกเฉินว่า “ผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นโดยปัจจุบันทันด่วน หรือเป็นที่คาดหมายว่าจะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ และจะต้องได้รับการแก้ไขโดยจับหลักทันที เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ตามมา” โดยให้ความช่วยเหลือเป็นเงินหรือสิ่งของได้ไม่เกิน 2,000 บาท ต่อครั้ง ต่อครอบครัว (ในกรณีให้ความช่วยเหลือเป็นเงินหรือสิ่งของเกินกว่า 2,000 บาท ให้อยู่ในดุลพินิจปลัดกระทรวงพัฒนาและสังคม ความมั่นคงของมนุษย์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี)

10. ระเบียบ คณะกรรมการบริหารกองทุนช่วยเหลือเยียวานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจ่ายเงินกองทุนช่วยเหลือเยียวานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พ.ศ. 2558

การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเยียวานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อช่วยเหลือเยียวานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาประเทศไทยที่เกิดความสูญเสียหรือเสียหายใด ๆ ทั้งในภาวะปกติหรือภาวะวิกฤติ โดยมีได้เกิดจากความประมาทเจตนาหรือการกระทำที่ผิดกฎหมายของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยส่งผลต่อการสร้างรายได้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผู้ได้รับความเสียหายต้องเป็นผู้ที่ถือหนังสือเดินทางประทับตราประเภทนักท่องเที่ยวในหนังสือเดินทางหรือเอกสารที่ใช้แทนหนังสือเดินทาง และต้องเป็นการเข้ามาเพื่อการท่องเที่ยวไม่ใช่การเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

กรณีตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือ ตามแนวทาง “Justice Care”

1. กรณีเหตุเกิดในประเทศไทย

1.1 กรณีป่วยอัมพาต ถูกจ้างป็นเสาไฟ ปลัดตกพื้นสลบคาที่

จากการนำเสนอของสื่อ กรณีป้าร้องขอความช่วยเหลือหลานชายถูกใช้ป็นเสาไฟ ปลัดตกลงมาเป็นเหตุให้ต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ที่ห้องไอซียู มาเป็นเวลากว่า 1 เดือนแล้ว โดยผู้ป่วยไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ กลายเป็นผู้ป่วยติดเตียง ขาและแขนทั้งสองข้างขยับเขยื้อนไม่ได้ ต้องเจาะคอให้อาหารเหลวทางสายยาง ซึ่งขณะนี้แพทย์ที่ทำการรักษาลงความเห็นว่าผู้ป่วยกลายเป็นอัมพาตแล้ว

การลงพื้นที่ติดตามให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น (สยจ.ขอนแก่น)

เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2562 เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น (สยจ.ขอนแก่น) ได้ติดต่อประสานไปยังศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลลำโรง อำเภอนองสองห้อง และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น เพื่อขอข้อมูล ติดต่อประสานงานกับผู้ร้องฯ โดยเจ้าหน้าที่สยจ.ขอนแก่น ร่วมกับทนายที่ปรึกษา และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นสอบข้อเท็จจริงจากผู้ร้องซึ่งแนวทางการช่วยเหลือ ทางเจ้าหน้าที่สยจ.ขอนแก่น ได้ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและแนวทางการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นได้ให้คำปรึกษาแนวทางการช่วยเหลือผู้เสียหายในเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่

เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2562 เวลา 10.00 น. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่นร่วมกับศูนย์ดำรงธรรมอำเภอนองสองห้อง และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น โกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรณีอุบัติเหตุจากการทำงาน (สัญญาจ้างทำของ) ระหว่างผู้ร้องกับผู้ว่าจ้าง ซึ่งผู้ว่าจ้างชี้แจงว่าได้ว่าจ้างให้ผู้เสียหายย้ายเสาไฟฟ้า และต่อเสาไฟฟ้าให้สูงขึ้นโดยดึงสายไฟให้ตึง ตกลงค่าจ้างเป็นเงิน จำนวน 1,000 บาท โดยเป็นการรับจ้างด้วยความสมัครใจไม่ได้ถูกบังคับตามที่สื่อเสนอข่าว โดยในวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2562 ผู้เสียหายพร้อมพวกรวม 5 คน ได้ไปดำเนินการตามที่ถูกว่าจ้าง โดยผู้เสียหายได้ปีนขึ้นไปทำงานบนเสาไฟฟ้า และได้เกิดอุบัติเหตุพลัดตกลงมา ทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส ผู้ว่าจ้างจึงได้รับนำตัวส่งโรงพยาบาลนองสองห้อง และ

ปัจจุบันได้ถูกส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่นและพักรักษาตัวอยู่ในห้อง I.C.U. โดยแพทย์แจ้งว่า อาการสาหัสถึงขั้นไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้

ผลจากการโกล่เกลี่ยสรุปว่า ผู้ร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ว่าจ้าง เป็นเงินจำนวน 300,000 บาท โดยผู้ว่าจ้างแจ้งว่า เหตุดังกล่าวเป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น จึงยินยอมที่จะให้ความช่วยเหลือตามหลักคุณธรรม เป็นเงินจำนวน 40,000 บาท ซึ่งผู้ร้องไม่รับข้อเสนอดังกล่าว และประสงค์ที่จะใช้สิทธิตามกฎหมาย โดยผู้ร้องแจ้งว่า หากประสงค์ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมในการจัดหาทนายความในการดำเนินคดีจะประสานมายัง สยจ.ขอนแก่น ทั้งนี้ สยจ.ขอนแก่น ได้ประสานสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่นช่วยเหลือกรณีผู้พิการต่อไป

1.2 กรณีสาววัย 20 ปี อุ้มลูกพิการร้องศูนย์ดำรงธรรมคดีไม่คืบ หลังถูกพี่เลี้ยงทำร้าย ตามที่สื่อเสนอข่าว สาว อายุ 20 ปี พร้อมครอบครัว และลูกชายวัยขวบเศษที่มีความผิดปกติทางร่างกายและสมอง ซึ่งไม่มีทางช่วยเหลือให้อาการดีขึ้นแล้ว เข้าร้องทุกข์กับศูนย์ดำรงธรรม อ.บางละมุง หลังลูกชายวัยขวบเศษถูกพี่เลี้ยงเด็กทำร้ายตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 จนปัจจุบันคดียังไม่คืบหน้าเลย

การลงพื้นที่ติดตามให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี (สยจ.ชลบุรี)

1) เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้ประสานงานกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และศูนย์เทศบาลตำบล

หนองปรือ เพื่อลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย ณ บ้านของผู้เสียหายให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ดังนี้

(1) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีและเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเทศบาลเมืองหนองปรือ ได้มอบสิ่งของ อาทิเช่น แพนเพิส จำนวน 3 ห่อ และนมกล่อง จำนวน 2 ลัง แก่ครอบครัวผู้เสียหาย

(2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายสวัสดิการสังคมของเทศบาลเมืองหนองปรือได้รับคำขอเพื่อมอบเงินสวัสดิการสงเคราะห์และเบี้ยยังชีพคนพิการของผู้เสียหาย

(3) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ประสานไปยังรองนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี เพื่อให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางการแพทย์ผ่านทางโรงพยาบาลชลบุรี พร้อมทั้งให้กำลังแก่ครอบครัวผู้เสียหาย และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับคดีของผู้เสียหายเพิ่มเติมอีกด้วย

2) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเทศบาลเมืองหนองปรือ ลงพื้นที่สถานีตำรวจภูธรหนองปรือ เพื่อประสานพนักงานสอบสวนในการเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ซึ่งทางพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ได้แจ้งว่าจะดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และส่งสำนวนฟ้องให้กับพนักงานอัยการในสัปดาห์หน้า ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนได้มอบใบชันสูตรบาดแผลของผู้เสียหายให้เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีเพื่อดำเนินการต่อไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3) ส่วนการรับคำขอผู้เสียหายในคดีอาญา และการให้คำปรึกษาต่าง ๆ ทางคดี สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้รับการประสานงานจากมูลนิธิปวีณา และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้มารดาผู้เสียหายได้เดินทางมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2561 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะได้นำสำนวนเข้าประชุมคณะอนุกรรมการประจำจังหวัดชลบุรี เพื่อจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาต่อไป

2. กรณีเหตุเกิดในต่างประเทศ

2.1 กรณีเสียชีวิตจากการก่อจลาจล ณ ประเทศฝรั่งเศส

จากเหตุการณ์ เมื่อวันอังคารที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ที่เกิดเหตุกราดยิงขึ้นที่ตลาดคริสต์มาส บริเวณจัตุรัส ‘แพลช เคลแบร์’ ในเมืองสทราซบูร์ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศฝรั่งเศส เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 3 ราย และมีผู้ได้รับบาดเจ็บอีกกว่า 10 คน และมีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาถึงยุโรปได้เพียงวันเดียว ตกเป็นเหยื่อถูกยิงเสียชีวิต ในเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย โดยคนไทยดังกล่าว คือ นายอนุพงษ์ สิบสมาน อายุ 45 ปี ถูกยิงเข้าที่บริเวณศีรษะจนเสียชีวิต โดยเดินทางมาเที่ยวพร้อมภรรยา คือ นางนัยนา สิบสมาน ปลอดภัย และได้รับการช่วยเหลือออกจากพื้นที่แล้ว

การลงพื้นที่ติดตามให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะเขิงเทรา (สยจ. จะเขิงเทรา)

1) ประสานงานกรมการกงสุล กระทรวงต่างประเทศ ได้ข้อมูลว่าได้ดำเนินการติดต่อ

ตำรวจฝรั่งเศสเพื่อยืนยันอัตลักษณ์ตัวบุคคล ซึ่งใช้เวลาในการชันสูตรพลิกศพ 7 - 15 วัน และประเทศฝรั่งเศสมีเงินกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์ก่อการร้าย

2) เจ้าหน้าที่ สยจ.จะเชิงเทรา ลงพื้นที่บ้านของผู้เสียชีวิตโดยแจ้ง ญาติผู้เสียชีวิตเบื้องต้นในการเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ผู้เสียชีวิตหรือของญาติ เพื่อพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA)

3) ประสานงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองการต่างประเทศ ได้ข้อมูลเบื้องต้นว่า อยู่ระหว่างรอข้อมูลจากตำรวจฝรั่งเศส เพื่อดำเนินการพิสูจน์อัตลักษณ์ต่อไป

4) ได้ประสานกรมการกงสุลโดยได้ข้อมูลว่า สถานทูตไทยได้ประสานทางฝรั่งเศส ในการพิสูจน์อัตลักษณ์เรียบร้อยแล้วและนำร่างผู้เสียชีวิตกลับมาถึงสนามบินสุวรรณภูมิ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เวลา 06.00 น. ซึ่งค่าใช้จ่ายทั้งหมด ทางประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

5) การติดตามการได้รับความช่วยเหลือจากบริษัทประกันภัย ที่ผู้เสียชีวิตได้ทำสัญญาไว้ ซึ่งทายาทผู้รับผลประโยชน์ได้รับเงินประกันแล้วจำนวน 2 บริษัท และอีก 1 บริษัท อยู่ระหว่างประชุม

6) สอบถามทางกรมการกงสุลให้ข้อมูลว่า ทางฝรั่งเศสโอนเงินในส่วนของกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัย ก่อนแรก 25,000 ยูโร ให้แก่ภรรยาของผู้เสียชีวิตแล้ว โดยสถานทูตไทยเป็นผู้ดำเนินการติดตามผลให้ส่วนเรื่องการฟ้องร้องคดีนั้น ต้องรอทางตำรวจฝรั่งเศส และสถานทูตไทย รวบรวมพยานหลักฐานอีกครั้ง

2.2 กรณีสตรีแห่งขุนเขาอังกฤษ

จากการที่สื่อหลายสำนักทั้งสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และ social media เกี่ยวกับ

ศพนิรนามที่อังกฤษที่ถูกเรียกขานว่าสตรีแห่งขุนเขา คือ หญิงไทยชาวจังหวัดอุดรธานีที่หายสาบสูญไป 14 ปี

การลงพื้นที่ติดตามให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี (สยจ.อุดรธานี)

1) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้รับการประสานงานจากนายกสมาคมเครือข่ายสหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2562 กรณีขอความช่วยเหลือนางจุมศรี ลีกันยา มารดาของ นางลำดวน อาร์มิเทจ ได้แต่งงานกับสามีชาวอังกฤษและสูญหายไปจนปรากฏเป็นข่าวทางอินเทอร์เน็ตออนไลน์ ซึ่งสำนักข่าวบีบีซีได้เผยแพร่รูปสเก็ต ซึ่งมีหน้าตาคล้ายนางลำดวนฯ บุตรสาวที่หายไปจึงมีความประสงค์ขอให้ช่วยสอบข้อเท็จจริงและลงพื้นที่ในการแสวงหาข้อมูลตลอดจนมีความประสงค์จะขอรับการตรวจดีเอ็นเอ เพื่อส่งไปตรวจเปรียบเทียบที่สหราชอาณาจักร

2) สยจ.อุดรธานีจึงได้ประสานสำนักงานหนังสือเดินทางจังหวัดอุดรธานีเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่สอบข้อเท็จจริงร่วมกัน ณ บ้านของนางจุมศรีฯ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

3) ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องภาพถ่ายของนางลำดวนฯ และหลักฐานการติดต่อทางจดหมายตลอดจนภาพถ่ายที่นางลำดวนฯ ใส่กางเกงที่มีลักษณะคล้ายกันกับพบที่ศพ พบว่ามีลักษณะคล้ายกับภาพสเก็ตมาก อีกทั้งจดหมายที่ส่งจากนางลำดวนฯ ถึงมารดาระบุเมืองไม่ห่างจากสถานที่พบศพมากนัก

4) สยจ.อุดรธานี จึงได้ให้นางจุมศรีฯ เขียนคำร้องขอความช่วยเหลือ และรีบส่งจัดหนังสือไปยังสถาบันนิติวิทยาศาสตร์แจ้งเรื่องบุคคลสูญหาย เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2562 เนื่องจากเป็นข่าวที่สื่อและสังคมสนใจ นายอวัชชัย ไทยเขียว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้พูดคุยกับผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ให้รีบดำเนินการ จึงได้มอบหมายกลุ่มตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทางพันธุกรรม ต่อมา เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2562 โดยยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีได้นำทีมงานจากสถาบันฯ ลงพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อดำเนินการจัดเก็บสารพันธุกรรมของนางจุมศรีฯ และนายบัวสา สักนยา เพื่อดำเนินการส่งตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม

5) โดย สยจ.อุดรธานี ได้สอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมพบว่า นางจุมศรีฯ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดอุดรธานีเรื่องสาบสูญโดยศาลได้มีคำสั่งให้นางลำดวนฯ เป็นคนสาบสูญเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2558

6) นางจุมศรีฯ ได้มอบอำนาจให้นายกสมาคมเครือข่ายภาคีหญิงไทยในสหราชอาณาจักรเป็นผู้ดำเนินการรับผลการตรวจพิสูจน์จากสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปตรวจพิสูจน์เปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษต่อไป

7) ต่อมาได้รับการประสานจากกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าจะส่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรมาสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมพร้อมทั้งเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมอีกครั้งเพื่อส่งไปเปรียบเทียบ

8) วันที่ 31 มกราคม 2562 ยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตเจ้าหน้าที่สอบสวนคดีพิเศษและสมาคมเครือข่ายภาคีหญิงไทยลงพื้นที่สอบคดีเพิ่มเติมเพื่อนำผลการสอบข้อเท็จจริงไปประกอบคดี ทั้งนี้เพื่อเป็นความลับให้ทางคดีได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่นางจุมศรีฯ และนายบัวสาฯ มาสอบหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมในห้องประชุมสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อีกทั้งได้ประสานขอความร่วมมือกับตำรวจพิสูจน์หลักฐานจังหวัดอุดรธานีในการเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของนางจุมศรีฯ และนายบัวสาฯ โดยในวันนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการส่งมอบตัวอย่างสารพันธุกรรมดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรที่เดินทางมาเพื่อนำไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

9) ต่อมาสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้แจ้งผลการตรวจอัตลักษณ์ลายนิ้วมือมายังนางจุมศรีฯ และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดแจ้งว่า สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้ดำเนินการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือเรียบร้อยแล้วเชื่อได้ว่าเป็นนางลำดวนฯ โดยได้รายงานผลการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือมอบให้แก่กรมสอบสวนคดีพิเศษกองกิจการต่างประเทศและคดีอาชญากรรมระหว่างประเทศเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ ประธานเครือข่ายสมาคมฯ ซึ่งได้รับมอบอำนาจการดำเนินการจากนางจุมศรีฯ แจ้งได้รับการประสานจากตำรวจของสหราชอาณาจักรว่า กำลังเร่งดำเนินการส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลทางคดีไม่สามารถแจ้งข่าวได้ให้รอผลจากทางอังกฤษ

10) ต่อมาวันที่ 19 มีนาคม และ 20 มีนาคม ปราบกฏขาวและได้มีการแถลงข่าวอย่างเป็นทางการดังที่ปรากฏ

11) สยจ.จังหวัดอุดรธานี ได้ติดต่อและดูแลนางจุมศรีฯ และนายบัวสาฯ บิดามารดาอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอดโดยมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มอำนวยการความยุติธรรมและนิติการเป็น case manager ซึ่งสภาพจิตใจและอารมณ์ของบิดามารดา มีความเข้มแข็งทางจิตใจ และมีความพยายามติดตามหาลูกมาหลายปี ทั้งทางมูลนิธิวิวัฒนา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตลอดจนสำนักงานหนังสือเดินทางจังหวัดอุดรธานี กรมการกงสุล

12) การดำเนินการขั้นตอนต่อไป กรมสอบสวนคดีพิเศษจะร่วมกับทางสมาคมภาคีเครือข่ายช่วยเหลือหญิงไทยในอังกฤษ ทำหนังสือขอขุดศพมาทำพิธีทางศาสนาพุทธ และรับกลับมาฝังเมืองไทย ส่วนการดำเนินการทางคดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะร่วมกับตำรวจของสหราชอาณาจักรดำเนินการสอบสวนต่อไป

13) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี จะดำเนินการสนับสนุนการดำเนินการที่เกี่ยวข้องต่อไป และจะประสานหน่วยงานภาคีเครือข่ายและนักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อดูแลในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

จากกรณีตัวอย่างการช่วยเหลือ ตามแนวทาง “Justice Care” ข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อมีผู้ตกเป็นผู้เสียหายเกิดขึ้น ไม่ได้ได้รับความเสียหายเพียงด้านเดียวเท่านั้น ยกตัวอย่างกรณีเด็กชายวัยขวบเศษถูกพี่เลี้ยงทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุได้รับบาดเจ็บสาหัสโดยผู้ร้องซึ่งเป็นมารดาของเด็กได้แจ้งความดำเนินคดีแล้วแต่คดียังไม่มีความคืบหน้า จึงต้องการติดตามผลการดำเนินคดีหากเจ้าหน้าที่รัฐให้ความช่วยเหลือแต่เพียงคำร้องขอในการติดตามคดีเพียงอย่างเดียวโดยไม่วิเคราะห์ผลจากการกระทำผิด

ในด้านอื่นๆ ที่ตามมา ผู้ร้องก็จะได้รับความช่วยเหลือแต่เพียงเรื่องทางคดีเท่านั้น หรือหากผู้ร้องประสงค์จะทราบถึงสิทธิหรือความช่วยเหลือด้านอื่นเพิ่มเติมก็ต้องเดินทางไปติดต่อหน่วยงานนั้นด้วยตนเอง ซึ่งกรณีนี้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา และกรณีเด็กกลายเป็นผู้พิการจะสามารถขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้พิการเพื่อได้สิทธิสวัสดิการสงเคราะห์และเบี้ยยังชีพคนพิการ อีกทั้ง หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นในรูปแบบสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นอีกด้วย และเมื่อมีการช่วยเหลือตามแนวทาง “Justice Care” สำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะพิจารณาความช่วยเหลือจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผู้ร้องไม่ต้องเดินทางไปหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง

■ ข้อเสนอแนะ

1. แนวทางการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหายและผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการภายใต้แนวคิดยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care) นั้น เป็นเพียงแนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สังกัดกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือ “Justice Care” ให้มีความยั่งยืน และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นควรเสนอให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกันระดับกระทรวงในการบูรณาการให้ความช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ

2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการลงพื้นที่ให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายโดยตรง ฉะนั้นควรจัดให้มีการฝึกอบรมทักษะในการปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ที่ให้ความรู้ความเข้าใจในการช่วยเหลือผู้เสียหายเหยื่ออาชญากรรม และผู้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม

3. นอกจากแนวทางการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมควรมีการจัดทำแนวทางการป้องกันอาชญากรรมหรือการตกเป็นผู้เสียหาย เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ และให้ความรู้แก่ผู้ที่ยังไม่ได้ตกเป็นผู้เสียหายอีกด้วย

4. ศึกษาแนวทางการช่วยเหลือผู้เสียหายเหยื่ออาชญากรรม ในต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

■ บทสรุป

ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 วรรคท้าย ซึ่งได้มีการบัญญัติการรับรองสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้รัฐหันมาให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและเหยื่ออาชญากรรม จากแต่เดิมเมื่อมีการ

กระทำผิดเกิดขึ้น รัฐมุ่งที่จะหาผู้กระทำผิดมาลงโทษอย่างเดียว และรัฐได้ตรากฎหมายหลายฉบับเพื่อให้สิทธิเยียวยาแก่ผู้เสียหายประเภทต่าง ๆ

จากนโยบายกระทรวงยุติธรรม ด้านที่ 3 อำนวยความยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จึงได้จัดทำแนวทางการช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการภายใต้แนวคิดยุติธรรมใส่ใจ 24 ชั่วโมง (Justice Care) โดยในส่วนของแนวทางนี้ ไม่ได้มุ่งช่วยเหลือเฉพาะผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมเท่านั้น ได้ครอบคลุมการช่วยเหลือไปยังผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกรณีอื่นด้วย โดยมีสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ ลงพื้นที่ให้การช่วยเหลือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่ได้รับแจ้งเหตุ และจากผลสถิติการให้ความช่วยเหลือในระยะเวลา 5 เดือน สามารถลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชน 574 เรื่อง ซึ่งได้รับการประสานให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมง และให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน โดยไม่ต้องร้องขอ

■ บรรณานุกรม

- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืน “อำนาจ” แก่เหยื่ออาชญากรรม และชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชนัญญา ทวีกิจ. (2546). *การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2520). กฎหมาย
ทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม :
แนวความคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ. วารสาร
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
53(3), 73.

วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2561). การเชื่อมโยง
สิทธิประโยชน์ของลูกจ้างตามกฎหมายเงิน
ทดแทนและกฎหมายประกันสังคม. วารสาร
เกษมบัณฑิต, 19(1), 195.

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช. (2553). โครงการศึกษา
แนวทางการให้ผู้กระทำผิดหรือหน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรมร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่าย
ค่าเสียหาย : กรณีรัฐจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน
คดีอาญา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม
การประกอบธุรกิจประกันภัย. (2562). สาร
สำคัญการประกันภัยภาคบังคับ. ค้นจาก
<https://www.oic.or.th/th/consumer/>

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหาย
และจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพ. (2561). คู่มือแนวทางการช่วยเหลือ
ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมแบบบูรณาการ.
กรุงเทพมหานคร: กรมคุ้มครองสิทธิและ
เสรีภาพ.

อรรถพร ชูบำรุง และอุษิษา เลิศโตมาสกุล. (2555).
อาชญากรรมและอาชญาวิทยา. กรุงเทพฯ-
มหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

